

Norsk Operasangerforbund

75 år - 20. januar 2001

Fra venstre: Karl Johansen, Astri Bisgaard og Bjørn Talén.

Norsk Operasangerforbunds «Tosca» i Th. Kloumans strek. (Aftenposten 22. juni 1929) © Thoralf Klouman/BONO, 2000

Norske Operasangeres Forbund stiftes 20. januar.

Man heller i dag til den oppfatning at Norges første møte med operakunsten skjedde i Trondheim 1794 – 95, da en italiensk operatrupp gjestet byen. Fremveksten av opera i Norge er interessant og mangslungen lesning. Vi nevner her bare to av de mange prosjektene som ble satt i gang: to unge kvinner - operasangerinnen Olefine Moe, ansatt ved Stockholmsoperaen, og den svenske forfatterinnen Mathilda Lundström - tok initiativ til å opprette en fast opera i hovedstaden, i Tivoli. Det skjedde i 1883. De drev i to og et halvt år. Dessverre stanset økonomien tiltaket. Opera Comique 1918 – 21 ble en gullalder for norsk opera, men også her var det økonomien som satte en stopper for driften. Til tross for entusiastiske initiativtakere, vellykkede oppsetninger og stor publikumsinteresse var og ble økonomi og mangel på kontinuitet et problem. Landet trengte en fast operainstitusjon ! Og man måtte stå samlet bak sine krav!

Norske Operasangeres Forbund.

Stiftet 20 jan. 1926. av:

Thorleif Sohlberg, Emil Nielsen, Ingeborg Sandvik,
 Kallehausens Kalførst-Rode
 Agnes Hanson, Hvoslef, Sigmund Bakke,
 Waldis Halvorsen, Agnes Wollbek
 Gudrun Nordmark-Fujling, Hilmar Olsen
 Solveig Jager, Hans Uedemark
 Mimi Hvilin, Clarita Husebye
 Kjördis Anker, Alfred Cordes
 Einar Vedens, Einar Præmi - Andersson
 Sigmund Hoff, Annie - Grimsgaard, Alstus

"Efter et længere forarbejde av en komité bestaaende av Karl Johansen, Emil Nielsen, Thorleif Sohlberg og Albert Westwang, blev der udsendt indbydelse til en sammenslutning av norske operasangere. Møtet blev holdt i Universitetets foredragssal onsdag den 20. januar 1926 kl. 8.15 aft. Ovenstaaende 22 møtte".

Lite har skjedd og Forbundet nærmest oppløses den 10. oktober.

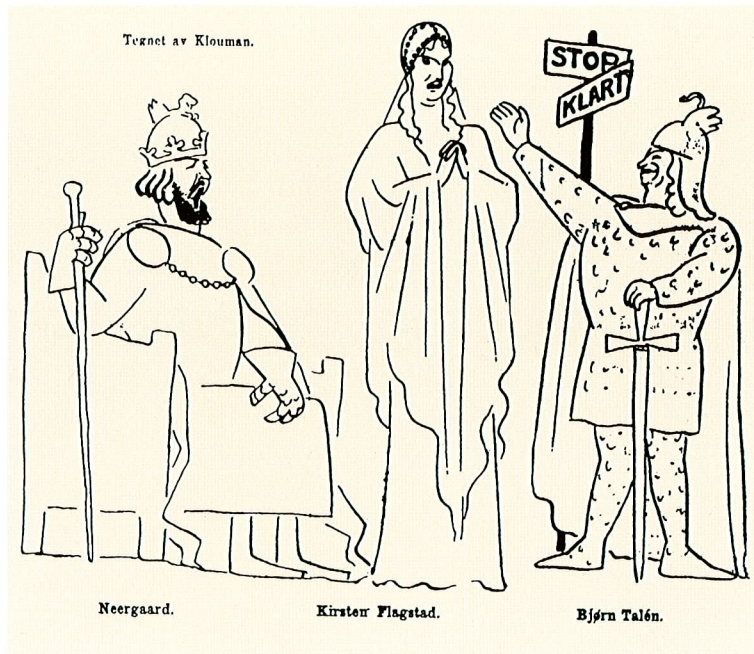
"Regjeringsskrisen" varer bare en dag, og 11. oktober er det ny start og nytt navn: Norsk Operasangerforbund.

Mål: å få liv i operasaken med operafremførelser for øye.

Vi siterer fra Egil Nordsjøs bok "Fra drøm til virkelighet":

«Så kunne styret henvende seg til Norsk Musikerforbund om å skaffe 25 musikere til operafremførelser i juni neste år "bindende svar". Og dermed løsnat arbeidslavinen. Det ble nødvendig med en så å si løpende møtevirksomhet for å få alle detaljer i orden. Så snart planen var offentliggjort strømmet det inn tilmeldinger av nye medlemmer. Man måtte bestemme kapellmester, iscenesetter, forberede prøvesang. Dekorasjoner, kostymer, m.v. måtte skaffes.... overalt ble man møtt med velvilje. Direktør Martens tilbød for eksempel å stille sitt restaurantorkester på 10 mann gratis til disposisjon for det tilfelle at man trengte ytterligere orkesterforsterkning til Lohengrin-fremførelsen. Og midt oppe i det hele arrangerte Forbundet musikalsk soiré på hotell Bristol 7. mars !»

14. juni: premiere på Lohengrin (14 forestillinger!)
med bl.a. Kirsten Flagstad/Signe Amundsen, Bjørn Talén/ Erling Krogh.

© Thoralf Klouman/BONO, 2000

Tegningen sto i Aftenposten lørdag 15. juni. Kritikken kom først etter et par dager, så teksten lød: "Her skal foreløpig kun nevnes at aftenen i går fikk et helt igjennom glimrende forløp, den ble i ordets rette betydning en festforestilling"

21. juni: Premiere på Tosca (16 forestillinger!)

med bl.a. Astri Bisgaard / Kirsten Flagstad, Bjørn Talén, Karl Johansen.

Se Th. Kloumans tegning på forsiden av Jubileumsskriftet !!

Og Tosca sendes på turne! – bl.a. til Trondhjem –

- med de samme fortrinlige sangkrefter som ved fremførelsene i hovedstaden –

Stor suksess !

Men: underskudd og indre stridigheter.....

Et nytt styre går løs på hverdagens problemer: det arrangeres soaréer, kabareter og lotterier for å få penger i kassen, og det arbeides med nye operaprojekter.

**Operaforbundets
musikalske soire dansante**

naa Hotel Bristol fredag 14. februar kl. 8¹/₂-2.

Bill. á kr. 5.— faaes i Norsk Musikforlag og hos Hotel Bristols portier.

Medvirkende:

Damerne: Angelita Bilkstad Bang, Bergljot Fossum, Agnes Hanson Hvosief, Doris Haglund Haldis Halvorsen, Toril Orre Harbitz, Dagny Konstance Knutsen, Ingeborg Sandvik, Grethe Schou, Ruth Stephansen Smith, Gerda Wilschow.

Herrerne: Sigurd Hoff, Erling Krogh, Arvid Lundblad, Albert Westwang, Eivind Védéne. Akk.: Hugo Kram. Daniel Løvdahl.

Souper a Kr. 5.00. Bordbestillinger mottas hos hovmesteren. (Herolden)

1931

I juni gjennomfører forbundet en ny "operasesong" på Nationalteatret med fremførelser av "Cavalleria Rusticana" og "Bajazzo" der Carl Struve hadde enorm suksess som Canio, og med "Aida" der Kirsten Flagstad og Signe Amundsen alternerte i tittelrollen.

Stor suksess !

Men: underskudd og indre stridigheter.....

1932

Forbundet som arrangør hadde atter en gang ført til krise. Diskusjonen verserte til og med i pressen. Et nytt styre velges. Hva nå? Medlemmene ble oppfordret til å komme med forslag til operaer/operetter som kunne oppføres.

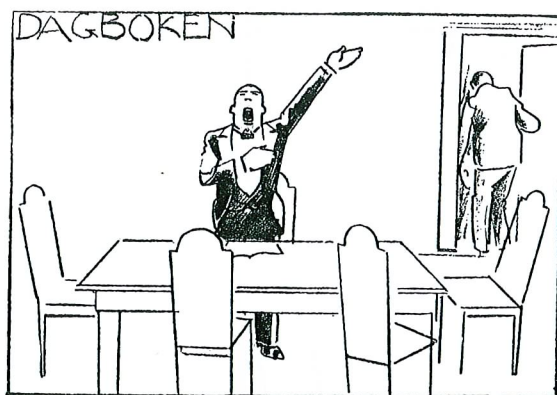
Selv om det ikke har direkte med Operasangerforbundets historie å gjøre, vil vi gjerne nevne den operabegivenheten som fant sted i Oslo i 1932, da det ble gitt 10 fremførelser av "Tristan og Isolde" på Nationalteatret i juni. Solister fra Bayreuth var engasjert. To norske sangere sto sentralt: kammersanger Gunnar Graarud som Tristan og Ivar Andréson som Kong Marke. Man hadde fått inn en klausul om at Kirsten Flagstad skulle få synge Isolde ved de tre siste forestillingene. Det kan man vel si var en god ide !

1933

1933 blir et traumatisk år for forbundet.

Av en eller annen grunn kommer noen på tanken om at man kan få økonomien og publikumsinteressen opp ved å fremføre operetten Sommerluft av Per Reidarson. Regien skulle Borghild Langgaard ta seg av. Dette blir en gedigen fiasko. I pressen gikk det meget varmt for seg og det kom sogar til håndgemeng mellom kritikere Paul Gjesdahl og komponisten da de møttes i garderoben i Universitetets Aula.

Denne gang ble det altså ingen suksess, men til gjengjeld enda større stridigheter og enda større underskudd.

Hvis utmeldelserne av Opera forbundet ikke snart stopper vil forbundet måtte omlegge virksomheten til solosang.

(ukjent tegner)

Forbundet foreslås nedlagt. Utmeldinger følger. Nytt styre velges ! Hva nå ??

Vendepunktet: Etter denne opplevelsen vedtok Operasangerforbundet å slutte med egne produksjoner. Man konsentrerte seg om å ivareta medlemmenes faglige og økonomiske interesser i forbindelse med operaprojekter som ble satt i gang, og delta i utviklingen av sang- og musikklivet i Norge på bredt grunnlag.

Det fulgte noen år med flere operaoppføringer på Nationaltheatret. Dette ga oppgaver til en rekke av Operasangerforbundets medlemmer:

- 1933 Mestersangerne i Nürnberg og La Boheme.
- 1935 Otello, der Erling Krogh sang tittelrollen
- 1937 La Traviata med Kaia Eide Norena som Violetta og Bjarne Buntz som Alfredo
- 1938 Faust
Hoffmanns eventyr
Figaros bryllup (ved denne anledningen var den unge Georg Solti repetitør !)

Tidlig hadde Operasangerforbundet tatt initiativ til å danne "Operasangerforbundets kor" som ga medlemmer mulighet for arbeid og operaerfaring. 1937 ble koret reorganisert og sikret medvirkning i fremførelsen av La Traviata på Nationaltheatret. Det ga også egne konserter, bl.a. med Rossinis Stabat Mater i 1938. Kritikerne likte dessverre absolutt ikke Rossinis kirkemusikk, og ironiserte forskrekkelig over den.

1939

I styret fremmes forslag om opprettelse av et Operastudio for Forbundets aktive medlemmer og koret. Styret tar også opp spørsmålet om forhandlinger med Folketeatret om operaoppføringer. Begge disse forslagene skulle bli en realitet om noen år!

1940

Tid for norsk opera!

Arne Eggens "Olav Liljekrans" har premiere på Nationaltheatret 1940, men tidspunktet var fatalt: krigen var et faktum. Styremøte 16/12 -40: "Formannen fremholdt vanskelighetene med det siste års arbeide på grunn av krigen" Generalforsamling 6/10-41: "Generalforsamlingen ble besluttet utsatt inntil videre grunnet ikke tilstrekkelig fremmøte".

1945

20. juni kl. 17.30: første etterkrigsmøte – nå skulle man endelig ta fatt på alle uløste kulturelle oppgaver ! For musikken var det fire store merkesaker:

operasaken - orkestresaken - konserthuset - musikkhøgskolen

En komité for hvert av områdene ble nedsatt og resultatene skulle samordnes av en "Hovedkomité for musikklivet i Norge" hvor Knut Tvedt var formann. Operasangerforbundet var representert i operakomiteén. Komiteén gjorde en prisverdig innsats, men det gikk langsomt.

Operasangerforbundets styre søkte myndighetene om å få overta Casino, hvor den tyske opera hadde holdt til under okkupasjonen, og søkte også om statsbevilgning til operadrift, men begge søknader ble avslått.

Flere sangere syntes arbeidet med operasaken – både på kort og lang sikt - gikk for langsomt. De tok initiativ til "AKSJON 47":

1947

Vi siterer fra arbeidsprogrammet til Aktive Norske Operasangeres Aksjonssammenslutning:

"Da operasaken etter vår mening er uløselig i forbindelse med spredte enkeltoppførelser, som både faller uforholdsmessig dyre og byr sangerne liten anledning til noen vokal og scenisk utvikling, må det snarest finnes frem til en ordning med fast engagement av et norsk operaensemble av solister, kor og ballett under en ansvarlig administrativ, scenisk og musikalsk ledelse."

3 alternativer for operadrift i Norge ble skissert:

- Opera i eget hus
- Dobbeldrift (opera og teater) på for eksempel Nationaltheatret.
- Kortere Opera- og operettesesonger ved alle statsstøttede teatre.

Oppropet var undertegnet av:

Signe Amundsen, Fanny Elsta, Karen Marie Flagstad, Kari Frisell, Eva Haxthow, Randi Helseth, Marit Isene, Randi Heide Steen, Johanna Steinaron, Unni Bugge Hansen, Bjarne Buntz, Erik Bye, Sigurd Hoff, Waldemar Johnsen, John Neergaard, Egil Nordsjø, Øystein Sinding Larsen.

1948

Aksjonssammenslutningen "kuppet" styret i Norsk Operasangerforbund på møte 20. januar 1948. Samtidig ble styremedlem Bjarne Buntz Operasangerforbundets representant i operakomiteén, slik at man fikk innflytelse også i forbindelse med "Hovedkomitéens" arbeide.

Det nye styret i Operasangerforbundet la opp til en rekke positive tiltak:

- Operakoret ble reorganisert og overlatt til Amund Raknerud og skulle brukes ved alle fremtidige operaoppsettinger.
- Styret utarbeidet forslag og detaljerte planer for en fast, selvstendig riksoperainstitusjon som skulle sette opp operaforestillinger i samarbeide med norske stasstøttede teatre.

"AKSJON 47" dannet grunnlaget for det som så fulgte:

Man søkte Kirke - og Undervisningsdepartementet om kr. 150.000,- til driften av et Norsk Riksoperaensemble.

I påvente av at myndighetene skulle behandle forslaget om operadrift, tok man initiativ til opprettelsen av et Operastudio der forbundets medlemmer kunne innstudere nye partier, pleie ensemblesang og få plastikk- og språkundervisning i tillegg til forelesninger i stilhistorie.

1952

Den 15. oktober åpnet studioet i leide lokaler i Keysergate.

To repetitører i fast stilling og et antall timelærere ble engasjert.

Studioet var prinsipielt åpent for alle medlemmer. Undervisningen skulle være gratis. Dette var ikke ment som en operaskole, men skulle gi etablerte sangere en "komplettering av repertoire og kontinuering av deres vokale arbeide i en adventstid" slik at man kunne stå best mulig rustet når den etterlengtede faste operadrift kom!

Bilde fra åpningen av operastudioet:

Sittende i første rekke fra høyre: Bjarne Buntz, Ciccy Cleve, John Neergaard, Kari Frisell og Phillip Krømer. I annen rekke fra høyre: Ivar Cederholm, Randi Helseth, Liliane Aabye, Gerhard Lech-Hansen, Ruth Linge, Randi Heide Steen, Sigurd Silju og Ingeborg Cook.

1952

Driften av Operastudioet.

Det var Norsk Operasangerforbund som for egne midler (lotteri m.v.!) finansierte det første driftsåret i påvente av offentlig støtte, som man trodde var like rundt hjørnet.

Den opprinnelige planen var at studioet skulle virke i 2 år til riksoperaen kom, men da denne lot vente på seg, og en forsiktig administrasjon hadde gjort det mulig, ble virksomheten forlenget med enda et år. Da var driftsmidlene oppbrukt, men samtidig syntes en løsning på operasaken å være nær forestående.

Egil Nordsjø skriver:

"Studioet ble avvirket uten de takketaler som forbundet og dets styre og medlemmer hadde fortjent. Det var et stykke kooperativ drift som man vel ikke opplever så ofte, spesielt ikke innen kunstnerkretser."

Kirke- og Undervisningsdepartementet nedsatte i 1952 et rådgivende operautvalg som skulle søke å forene de kreftene i Norge som arbeidet for operasaken, heriblant Norsk Operaselskap A/S, som hadde startet sin virksomhet 1950.

Det tok sin tid, men man så etter hvert konturene av Den Norske Opera.

1958

Løsningen på de forskjellige alternativer for operadrift som hadde vært lagt frem i løpet av de siste årene ble at Folketeaterbygningen leide ut lokaler til Den Norske Opera A/S, som ble etablert som egen institusjon fra høsten 1958 med Staten, Oslo kommune og "Det Norske Operafond" som aksjonærer. Kirsten Flagstad ble operasjef, Gunnar Brunvoll intendant og Øivin Fjeldstad 1. kapellmester.

"Startskuddet" var en ballettforestilling høsten 1958 på Hamar, mens den høytidelige åpningen fant sted den 16. februar 1959 i Folketeaterbygningen med D'Alberts "Tiefland".

1959

Åpning av Den Norske Opera

Målet om en fast operainstitusjon er endelig nådd !

Her ser vi operasjef Kirsten Flagstad og ordfører Rolf Stranger – i Gøsta Hammarlunds strek –svinge seg i operaseiersvalsens. Tegningen sto i Dagbladet 17. februar 1959. (Gjengitt med velvillig tillatelse fra Gerd Hammarlund)

For Forbundet dreide det videre arbeidet seg nå om kontrakter og avtaleformuleringer, lønns- og arbeidsforhold og etter hvert også om det viktige arbeidet med en pensjonsavtale.

Rådhuset 17/2-59 Hammarlund

Humanitært og sosialt arbeid innad i Forbundet har helt siden 1933 og frem til i dag vært søkt ivaretatt gjennom "Hjelpekassen". En rekke soaréer, utlodninger og matinéer har i årenes løp brakt atskillige kroner til Hjelpekassen. Kirsten Flagstad ga i sin tid et større beløp til samme formål gjennom et fond som bærer hennes navn. Senere ble disse to fond slått sammen til "Norsk Operasangerforbunds Hjelpekasse/ Kirsten Flagstads Fond".

1960

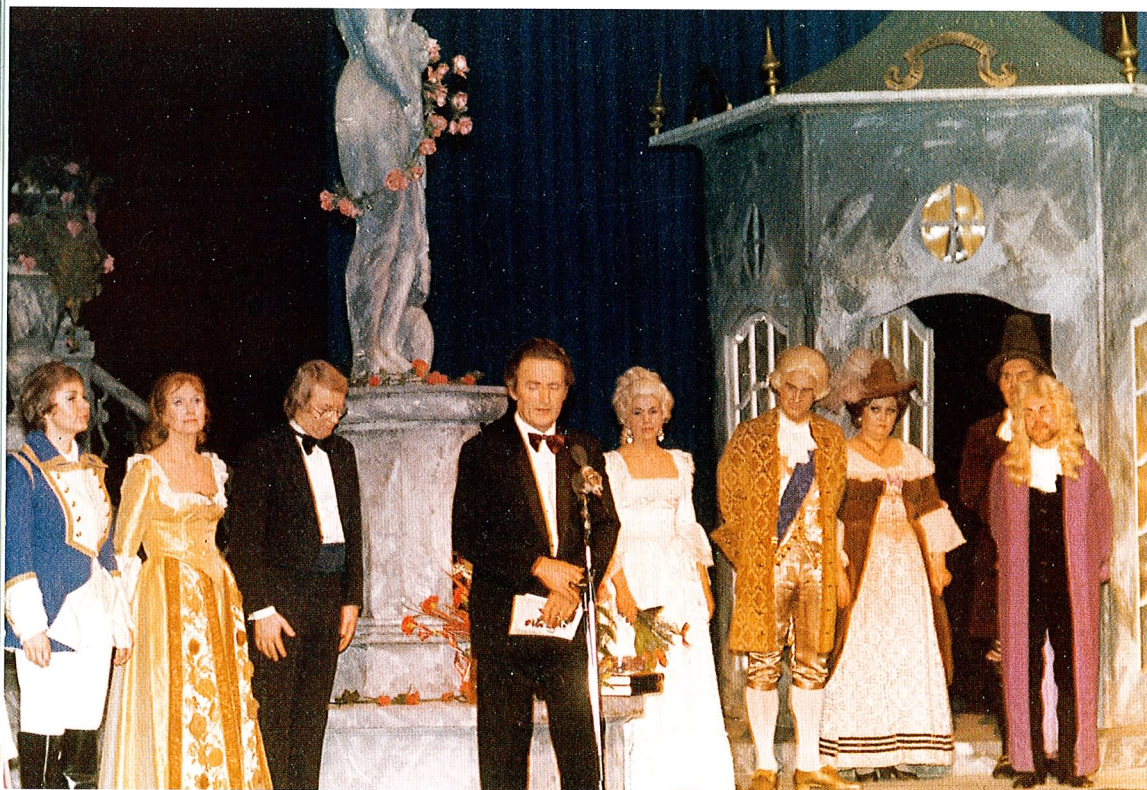
Norsk Operasangerforbund fremmer, sammen med Norsk Tonekunstnersamfunn og Landslaget Musikk i Skolen, et motivert og detaljert forslag til Kirke- og Undervisningsdepartementet om Norske Rikskonsertter.

1966

Norsk Operasangerforbund meldes kollektivt inn i Norsk Musikerforbund. "Forening" er det vanlige navn for underavdelingene i Musikerforbundet, men det ble gjort et unntak og Norsk Operasangerforbund fikk beholde sitt innarbeidede navn.

1976

Operasangerforbundet feirer 50 års jubileum med brask og bram! Festforestilling i DNO: "Figaros bryllup", under nærvær av bl.a. kong Olav, kronprinsparet, ordfører Stranger og mange andre "honoratoires".

Bildet viser fra venstre: Vesla Tveten (Cherubino), Eva Tørklep Larssen (Susanna), dirigenten Kjell Ingebretsen, daværende formann i Operasangerforbundet, Jostein Eriksen, Irma Urrila (Grevinnen), Jan Sødal (Grevén), Vessa Hanssen (Marzellina), Tor Gilje (Basilio), Arild Eriksen (Don Curzio). De andre medvirkende var: Thorbjørn Lindhjem (Figaro), Oddbjørn Tennfjord (Dr. Bartolo), Pirko-Liisa Larsen (Barbarina) og Svein Carlsen (Antonio).

1978

Pensjonssaken:

p.g.av tidlig pensjonsalder hadde arbeidet for å få en pensjonsavtale vært en merkesak siden 1959. Etter nesten 20 år ble arbeidet kronet med hell.

Jostein Eriksen, som var formann den gang, minnes begivenheten:

"Etter nattlig mekling med støtte fra Sigurd Lønseth i Norsk Musikerforbund og minister Tor Aspengren ble det i 1978 fra DNO gitt tilsagn om pensjon for sangerne (og balletten). Den skulle da belastes DNO's budsjett, og er som kjent senere overtatt av Staten."

1993

Etter mange års arbeid og skjær i sjøen ble også "Frilansavtalen" ferdigforhandlet.

I løpet av det siste årtiet har forbundets medlemsmasse økt betraktelig og består i dag av ca. 160 medlemmer. Årsakene til økningen er bl.a.:

- Den Norske Operas kor oppløste sin egen fagforening og gikk inn i Musikerforbundet i 1994. De fleste valgte da Norsk Operasangerforbund som sin underavdeling.
- Det er stor aktivitet på operasiden i Norge i dag og tilveksten av talentfulle sangere har i mange år vært gledelig stor.

”Medlemmenes erhvervsmuligheter har hele tiden vært en av de grunnleggende drivkrefter i forbundets virke”

skriver Egil Nordstjø i sin bok.

Hvordan dette skal gjennomføres i praksis har vært et stadig tilbakevendende tema i forbundet. Behovet for oppgaver for våre medlemmer er på mange måter like stort nå som da forbundet ble stiftet. Vi lar derfor formålsparagrafen fra forbundets tidligste år avslutte denne lille oversikten over vår 75-årige historie:

Prgf. 1.

Norsk Operaforbund har til formaal at samle norske operasangerinder og operasangere til varettagelse av deres fellesinteresser, at virke til operasakens fremme, representere operastanden samt virke for dens økonomiske, sociale og kunstneriske interesser.

Formenn / Ledere		Æresmedlemmer
1926	Thorleif Sohlberg	Gina Oselio
1928	Karl Johansen	Kaia Eide Norena
1929	Mathieu Berckenhoff	Kirsten Flagstad
1931	Halfdan Rode	Randi Heide Steen
1933	Henry Alf	Bjarne Buntz
1936	Karl Aagaard Østvig	Jonas Brunvoll
1939	Henry Alf	Ruth Linge
1945	Eyvind Vedéne	Ragnar Ulfung
1948	Mathieu Berckenhoff	Arild Eriksen
1951	Bjarne Buntz	Jostein Eriksen
1957	Waldemar Johnsen	Knut Skram
1958	Randi Heide Steen	Ingrid Bjoner
1963	Jonas Brunvoll	Aase Nordmo Løvberg
1972	Thorbjørn Lindhjem	
1974	Jostein Eriksen	
1979	Knut Skram	
1983	Oddbjørn Tennfjord	
1986	Thorbjørn Lindhjem	
1987	Marit Osnes Aambø	
1994	Kristin Theisen	

Forlystelser

Nationaltheatret Tlf. 10210
Norsk Operaforbund.

Onsd. og torsd 7½-11: **Lohengrin**
Fredag 8 **TOSCA**
For 1ste gang
Opera i 3 akter av G. Puccini.

Fra Aftenpostens underholdningsspalte i juni 1929

Norsk Operasangerforbund vil gjerne takke følgende for verdifull støtte så vel økonomisk som praktisk i forbindelse med markeringen av 75 - års jubileet:

Sponsor Service ASA
Den Norske Opera
Norsk Musikerforbund
Lobo Media AS

Kilder:

Egil Nordsjøs bok: «Fra drøm til virkelighet»
Utgitt til Operasangerforbundets 50-års jubileum.

Arnljot Strømme Svendsen: «Operakunsten og dens bakgrunn»
artikkel i Gunnar Brunvolls bok om Den Norske Opera
og Den Norske Ballett

Videre:

Operasangerforbundets protokoller,
diverse korrespondanse, samt avisartikler
som vi har funnet frem til takket være
Nasjonalbiblioteket og Norsk Musikksamling.

I redaksjonen :

Ingeborg Marie Brekke - Toril Carlsen - Inger Lise Øirås

